

Bölüm 5

ARAPÇADAN TÜRKÇEYE YAPILAN ÇEVİRİLERDE KÜLTÜR AKTARIMI

Mehmet BÖLÜKBAŞI¹

GİRİŞ

Çeviri, farklı dilleri konuşan toplumlar arasında iletişimi sağlayan, değişik kültürlerle ve farklı bir zaman dilimine yapılan önemli bir faaliyettir. Çeviri, geçmişte olduğu gibi günümüzde de ticari, sosyal ve kültürel alanlarda etkin şekilde devam etmektedir. Toplumlar, farklı diller konuştuğu sürece çeviri önemli bir etkinlik olmaya devam edecektir. Farklı milletler arasındaki ticari, siyasi ve toplumsal faaliyetlerde gerekli olan iletişim çeviri sayesinde karşılanmaktadır. Ayrıca, bilim, edebiyat ve felsefe alanlarında farklı kaynak dillerde telif edilmiş eserlerin hedef dillere çevrilmesi insanların faydalı bilgiler elde etmesine büyük katkı sağlamaktadır (Stolze, 2013, s. 17).

Türkler ve Araplar arasındaki kültür aktarımı oldukça eskidir. Hz. Ömer (ö. 644) ile başlayan Türk Arap etkileşimi daha sonra Emevîler devrinde belli bir seviyede artmıştır. Abbasîler döneminde Araplar ile Çinliler arasında meydana gelen Talas Savaşı'nda (751) Türklerin Araplara yardım etmesi sayesinde Çinliler mağlup edilmiş ve daha sonra bu savaş Türklerin İslam dinini kabul etmelerinde önemli bir etken olmuştur (Togan, 1970, I, s. 60).

Osmanlı Devleti'nin Arap topraklarına 4 asır boyunca hükmetmesi neticesinde Türk ve Arap toplumu arasında kültürel, siyasi ve ekonomik alanlarda büyük bir etkileşim ve kültür aktarımı meydana gelmiştir. Osmanlı Devleti'nde özellikle 13. ve 14. yüzyıllarda Arapça ve Farsça telif edilmiş eserler Osmanlıcaya çevrilmiştir. Edebiyat alanında Farsçadan çeviriler ön plana çıkmıştır. Arapçadan yapılan çeviriler ise; daha çok tıp, matematik ve dini alanlarda olmuştur (Gürçağlar, 2016, s. 18).

İlk dönemlerde yoğun bir şekilde Arapçadan Türkçeye dinî eserler çevrilmiştir. Bu çeviriler sayesinde Arap ve Türk toplumu arasında dinî alanda kültür aktarımı gerçekleşmiştir. Günümüzde ise edebi alanda telif edilmiş eserlerin Arapçadan Türkçeye çevrilmesi ile kültür aktarımı devam etmektedir (Dağbaşı, 2017, s. 181).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Arapça Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı. blkbamehmet@gmail.com

KAYNAKÇA

- Anamur, H. (1998). Özgün bir yazınsal çeviri eleştirisi önerisi: beş düzeyli nesnel eleştiri yöntemi. *Çeviri Bilim Ve Uygulamaları Dergisi*, (8), 1-13.
- Aksoy, N. B. (2013). Çevirinin bilimsel gelişmeye katkısı. *Cumhuriyet Bilim Teknoloji Dergisi*, 1377: 19.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar ışığında açıklamalı çeviri bilim terimcesi*. İstanbul: Multilingual.
- Bibina, Y. (2013). Çeviride buluşmak yahut iki ülke arasındaki köprü. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 2(1): 55-88.
- Dağbaşı, G. (2017). Arapçadan Türkçeye yapılan şiir çevirilerinde nitelik sorunu. 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 177-195.
- Ersoy, H. & Erkurt, G. Ş. (2014). *Kültür planlayıcısı olarak çevirmenin ve çevirinin erek kültür/toplumda sosyal değişimlere etkisi ve bu bağlamda geliştirilmesi gereken devlet politikaları*. 7(33): 120-134.
- el-Câhız, Ebu Osman Amr b. Bahr (1979). *Kitâbu'l-Hayevân. I-VII*. (Nşr). Abdüsselâm M. Hârûn. Kahire.
- el-Fîrûzâbâdî, Ebû't-Tâhir Mecduddîn Muhammed b. Ya'kûb b. Muhammed (2005) *el-Kâmûsu'l-Muhît* (thk.) Mektebu't-tahkiki't-turâsi fî müesseseti'r-risâle Beyrut: Müessesetu'r Risâle.
- Gürçağlar, Ş.T. (2016). *Çevirinin ABC'si* (3. bs.). İstanbul: Say Yayınları.
- Göktürk, A. (2016). *Çeviri: Dillerin dili* (12. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Grossman, E. (2017). *Çeviri neden önemlidir?* (Ayşe. Ece, Çev.Ed.) (1. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İbn Manzûr, Cemâluddîn Muhammed b. Mukrım. (1999). *Lisânu'l-Arab*. Dâru'l-Maârif, I-VI.
- İbnu'n-Nedîm (1994). *el-Fihrist*. (Nşr.) İbrâhim Ramazan. Beyrut.
- İşler, E. & Yıldız, M. (2008). *Arapça çeviri kılavuzu*. İstanbul: Elif Yayınları.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Kızıltan, R. (2001). Tarihte çeviri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 41(1), 71-88.
- Raková, Z. (2016). *Çeviri kuramları (Les théories de la traduction)*. (Yusuf Polat, Çev. Ed.). Ankara.
- Stolze, R. (2013). *Çeviri kuramları: giriş*. (Emra. Durukan, Çev.Ed.). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Togan, Z.V. (1970). *Umumi Türk Tarihine Giriş*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları. I-II.
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri stratejileri: kuram ve uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yıldız, M. (2009). Necib Mahfûz (hayatı, eserleri ve Türkçe çevirileri). *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 17-28.
- Yücel, F. (2006). Çeviri Etkinliğinin Ana Dil Üzerinde Etkisi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30,(2), 223-235.